

”Apotekmafiaen” - Svindel og prissamarbeid i apotekbransjen

Metoderapport

1. Journalist Ingrid Braate
2. ”Apotekmafiaen” - Svindel og prissamarbeid i apotekbransjen.
3. Sendt i NRK, Dagsnytt i radio P1 og P2 og Økonominytt i P2, Her og Nå
4. Nrk Radio, Økonomiredaksjonen, Marienlyst 0342 Oslo
5. Ingrid Braate Prillard, Haraldsheimveien 11A, 0587 Oslo,
Mob 480 60 503, Jobb: 23 04 20 77

Innledning.

Apotekkjedene som eier apotekgrossistene og apotekene har stor makt. De har klaget over et komplisert regelverk og apotekenes dårlige inntjening. Men mye tydet på at Apotekkjedene hadde latt grådigheten ta overhånd og svindlet Staten for millioner kroner. Dette ville jeg bevise. Veien dit har vært utfordrende og til tider kronglete, men i høst kunne NRK melde om at Statens legemiddelverk anmelder Apotekkjedene og Apotekgrossistene for forsøk på svindel av staten for minst 50 millioner kroner. (etter mine kilder er det snakk om svindel mellom 1 til 2 milliarder kroner)

Om trent en uke tidligere rapporterte jeg i Dagsnytt, at akkurat nå har Konkurransetilsynet razzia hos apotekkjedene og apotekgrossistene i Norge med mistanke om prissamarbeid. Dagen etter svindelanmeldelsen kunne jeg avsløre at denne razziaen var gjort også med mistanke om at apotekgrossistene har samarbeidet om svindelen.

REDEGJØRELSE FOR ARBEIDET

a) Bakgrunn

Tidlig på høsten i 2003 begynte jeg å interessere meg for prisene på medisiner . De tre kjedeapotekene solgte kopimedisinene omtrent dobbelt så dyrt som små uavhengige apotek. Hensikten ved kopimedisiner var å redusere prisene, men det kom ikke staten og kundene til gode.

Da synes det opplaget at noen i apotekkjeden tjente rått på Staten og våre skattepenger. (Folketrygden er apotekkjedenes største kunde ved at de refunderer apotekenes utgifter på våre medisiner.)

Etter noen saker om medisinpriser i Dagsnytt ringte en person fra bransjen og fortalte meg om en beinhard konkurranse blant medisinleverandørene. Apotekgrossistene krevde enorme marginer/fortjeneste og ikke bare noen få prosent som det apotekgrossistene hevdet. Det var snakk om opp til flere hundre prosent, men ingen av leverandørene turte å stå frem med dette for apotekbransjen er en mafia sa han.

Mens jeg jobbet videre med å finne ut hvor mye apotekgrossistene tok i marginer(fortjeneste) snakket jeg ofte med ”bransjekilden” min. Etter en stund våget han å fortelle at han og medisinleverandørene omtrent var sikre på at apotekgrossisten ulovelig meldte inn for høye priser fra leverandørene. Men det kan du ikke finne ut for det er bedriftsheimligheter sa hovedvitne mitt. Likevel startet jeg jakten på bevis for svindel.

b) Problemstillingen

Jeg ønsket i hovedsak å avsløre Apotekbransjens svindel av våre skattepenger og dets grådighet som hevet seg over samfunnets lover og regler.

c) Utvidet problemstilling

Etter hvert ble det utvidet også til å omfatte et mulig prissamarbeid i bransjen og et samarbeid om svindelen av Staten. Konkurransetilsynets rassa mot Apotekkjedene og apotekgrossistene

Det nødvendig å lage forklarende saker at den nye apotekloven om at den fri konkurransen i apotekmarkedet ikke fungerte etter hensikten. Dette bygget opp til svindelanmeldelsen fra Statens legemiddelverk som jeg visste ganske så sikkert ville komme i to og en halv måned før det skjedde. Sakene har blitt fulgt opp med flere aktører der i blant Helseminister Høybråthen og andre økonomer for å vise et så balansert bilde som mulig av ”grådigheten i bransjen” Apotekkjedene skyver nemlig apotekene foran seg for å si hvor dårlige kår de har på grunn av strenge regler. Men ”sannheten” er trolig at apotekgrossistene tar ut fortjenesten i grossistleddet. Store multinasjonale utenlandske selskaper har store eierinteresser i de tre apotekkjedene og kilde mener at pengene forsvinner til utlandet.

d) Organiseringen av arbeidet.

Metode.

For å komme til bunns i denne saken ble en viktig metode å skape tillit hos vettskremte vitner. Jeg måtte vise gang på gang at jeg var til å stole på og holdt helt klar forskjell på hva som ble sagt ”over og ”under” bordet. Jeg snakket med personer i offentlige etater og i bransjen som visste at mye stod på spill dersom jeg ikke holdt ord. Jeg var veldig klar på å stille de helt presise spørsmålene slik at jeg fikk svar på akkurat det jeg var ute etter, eller tok til etterretning når svaret ble unnvikende. Alt måtte dobbeltkjekkest på en måte slik at kilden ikke ble i gjenkjent. Bransjen er forholdsvis liten.

Kronologisk rekke følge:

- Sette meg inn i et komplisert regelverk med indekspris- systemet for blåresept refusjon. Max pris , Apotekgrossistenes påbud om å rapportere inn deres utsalgspriser til apotekutsalgene til Statens legemiddelverk. Reglene for fast fortjeneste/ margin for apotekene, reglene og hvordan statens fastsetter maks utsalgspris som legemiddelet refunderes etter.

- Eierstrukturen. Det frie apotekmarkedet består i hovedsak av tre store apotekkjeder hvor grossisten og apotekene eier hverandre. Apo-kjeden med Apotek 1 apotekene , Norsk medisinal depot; NMD eren grossist som eier Vitus apotekene. De er også grossist for de uavhengige apotekene; Ditt apotek og Alliance apotekene (Alliance Unicem som eier Haltungs Distribusjon.

- Jeg gikk igjennom regnskapet til Apo- distribusjon og andre selskaper i apotekbransjen for å finne ut om de satt igjen med store fortjenester , men de hadde selvfølgelig vært smartere enn som så. Alt var oppgitt i den skjønneste orden med deres innkjøpspriser til apotek som ikke ga

store fortjenester. Dette ga meg ikke noe svar på svindel -mistanken men jeg fikk et godt innblikk i om hvor store penger det dreier seg om i denne bransjen. Apo-distribusjon hadde i 2002 driftsinntekter på 3910.137 000. Staten budsjetterer med å refundere blåreseptutgifter på 8,2 milliarder kroner i 2004

- Jeg søkte i arkiv om hva som hadde blitt skrevet om bransjen før. Jeg tok kontakt med noen av dem

- Snakket med folk fra i apotekbransjen, apotekere, leverandører og hovedkilden min med omtrent 20 års erfaring fra denne bransjen. Jeg tok en masse notater for siden å sammenligne utsagnene.

Til å begynne med snakket jeg også med Norges Apotekerforbund , men jeg forstod at de var mer ute etter å kunne ta meg på en feil enn å informere om hele sannheten, men de fikk selvfølgelig alltid tilsvar i sakene.

- Sjekke ut sannheten om anonyme opplysninger

- Søke etter nye kilder som kunne sende meg videre til andre

- Sjekke opp om kildene var den de utga seg for å være.

- Diskutere med Helsedepartement

- Diskutere Statens Legemiddelverk

- Diskutere med Konkurransetilsynet

Kildene

Mitt hovedvitne fra bransjen har 20 års erfaring fra denne bransjen . Gjennom mange samtaler opparbeidet jeg et tillitsforhold til ham som var til stor hjelp for å finne frem til andre kilder, forstå regelverket og apotekbransjen. Han ble en mellommann mellom meg og flere aktører i markedet som ikke våget å stå frem. Etter en stund fikk jeg snakke med leverandører som forsiktig antydte ugler i mosen , men som ringte meg helt anonymt. Så redde var de for represalier for de viste at med en telefon fra apotekbransjen kunnede være ute av markedet med sine produkter. Jeg var noe forundret over dette i og med at det var tre konkurrerende apotekkjeder og apotekkjeder de kunne selge til. Det så ikke ut til å spille noen rolle så jeg fikk mistanke om at det muligens var et slags samarbeid mellom kjedene også

Kilder i Statens legemiddelverk, Helsedepartementet, Konkurransetilsynet, medisinalleverandører, Apotekforeningen, Nigel: interesseorganisasjonen for kopimedisinleverandører, apotekere. Apotekkjedene Min mellommann har snakket med mange personer fra bransjen,

En etter hvert fortrolig kilde i Statens legemiddelverk henviste meg til andre som allerede var skviset ut av apotekmarkedet. Jeg hadde et møte med denne personen som forsiktig bekreftet ”mafia” virksomheten. Denne personen som viste meg hvordan en av grossistene brukte

masse av penger igjennom advokat firmaet Bahr for å få henne /han til å stoppe sin gessheft. I alt har jeg snakket med en 10 til 15 forskjellige kilder i tillegg til som snakket igjennom min hovedkilde fra bransjen.

Jeg snakket ofte med kilden i Statens Legemiddelverk . Etter mange samtaler hvor han hadde prøvet ut min ærlighet og forvirret meg opp til flere ganger ved å ikke ville bekrefte min antagelser, så stilte jeg det avgjørende spørsmålet. Han visste at han hadde valget mellom en sak om slett arbeid fra SLV,s side eller fortelle meg sannheten.

- Bransjen mener at det er ulovligheter og at det er varslet om til dere.
- HVA GJØR DERE med DET?

Da ble det stille i andre siden av telefonrøret og han sa KAN VI GJØRE EN DEAL?

Jeg forstår at du har saken, men hvis du går ut i media nå med dette så ødelegger du vårt bevis materiale. Vi sanker nå bevis for muligens å anmelde dem til Økokrim. Hvis du venter skal du få denne saken eksklusivt.

- Ja på en betingelse av at du gir meg de tallene dere har på hvor store marginer/fortjeneste Apotekgrossistene har. Det fikk jeg.

Etterpå møtte jeg ham personlig og fikk mange oppsiktvekkende historier om Apotekkjedene trusler og Advokatfirmaet Bahr.

Jeg måtte vente i 2 og halv måned før jeg med eksklusivitet kunne sende nyheten om Statens Legemiddelverks anmeldelse av apotekgrossisten til Økokrim. NRK fikk også bildene av da han overleverte alt bevismateriale til Økokrim på Dagsrevyen.

Det var nervepirrende to og en halv måned for jeg var redd saken skulle komme ut i andre medier. (I statens legemiddelverk skal de ha snakket om at det var første gang de var i lomma på en journalist.) Saken drøyde og drøyde og jeg forstod at det også var andre ting på gang. Jeg fant etter hvert ut at Konkurransetilsynet skulle ha razzia hos apotekkjedene og apotekgrossistene. Dette måtte gjøres først før SLV kunne ta med anmeldelsen til Økokrim. Den dagen Konkurransetilsynet gikk til razzia mot apotekkjedene og grossistene med mistanke om prissamarbeid kunne Nrk fortelle det først.

Dagen etter anmeldelsen kunne vi fortell at Konkurransetilsynet også mistenker apotekkjedene for å samarbeide om svindelen (Dessverre har jeg ikke kopi av denne saken da kassetten var utlånt fra Radioarkivet i NRK)

Mine apoteksaker både om at svindel , razzia og apotekkjedenes grådighet ble gjengitt i de fleste avisene og omtalt i avisers ledere.

Problemer underveis.

Frykten hos kilder og anonyme kilder var et stort problem. Folk i bransjen var livredde for å snakke med meg,, til og med anonymt. Men noen gjorde det. De var redd for ”mafia metodene” til apotekbransjen som de kalte det. Til og med folk som ikke var direkte avhengig av å selge varene sine gjennom grossisten ga meg et sterkt inntrykk av rett og slett å være redd bransjen. De har stor makt og masse penger som de kan bruke for å ødelegge for deg i andre sammenhenger sa de og fortalte historier som bekreftet dette.

Siden alle var så redde for å stå frem var det svært vanskelig å få laget saken. Til og med hovedvitnet mitt våget ikke å stå frem . Han mente at svindelen av Staten dreide seg om

milliarder og ikke millioner av kroner. Han viste meg hvordan hadde regnet ut dette med utgangspunkt i salgsprisene fra leverandørene og hva apotekene solgte medisinen for på Apoteket. Han la til den faste apotekavansen satt av Staten og kom da til en svindel mellom 1 og 2 milliarder kroner. Til slutt tok vi hans anonyme vitneutsagn på bånd med fordreid stemme. Der redegjorde han for hvordan dette var regnet ut, og fortalte at en samlet bransjen mente det ble svindlet for milliarder av kroner. De ville gjerne få dette frem i lyset for å få ordnet opp i en håpløs bransje, men våget ikke å stå fram i frykt for sanksjoner. Nrk synes det var for risikabelt å sende dette med ham som en anonym kilde. Vi måtte klare oss med anmeldelsen Fra Statens Legemiddelverk på 50 millioner kroner. Statens Legemiddelverk synes milliardbeløpet virket riktig, men de kunne ikke gå ut med mer enn de hadde bevis for der og da.

De kompliserte reglene og bedriftshemligheter gjorde det vanskelig å komme til bunns i saken. Apotekbransjen er sammensatt og er underlagt et komplisert regelverk for refusjon og tilbakebetaling av penger for blåreseptmedisiner fra Staten. Det gjør at det er lett å gå seg vil i dette og ved første øyekast ser det ut som om det er apotekene som lider under Statens håpløse regler. Dette gjorde det også til en stor utfordring å forklare dette i en radiosak på 1 minutt og 30 sekunder.

Det var heller ikke like hyggelig å tenke på at jeg utsatte meg for en mektig og pengesterk apotekbransje som hadde å tape. Med argusøyne fulgte de med på alt som ble sendt for å finne noe og saksøke oss for. Jeg måtte veie hvert ord på gullvekt i mine reportasjer.

Noe som kunne bli et problem var å la seg blende av lite flatterende historier om apotekbransjen og blitt partisk. Det var jeg meg bevisst.

7.Tidsbruk.

Jeg startet med apoteksakene og priser i begynnelsen av september og sendte saken om svindelanmeldelsen den 17 november. Det har vært en del telefoner også på fritiden.

8 Spesielle erfaringer.

Dagsnytt og Økonomiredaksjonen tente på saken og jeg setter pris på den entusiasmen de har vist. Jeg har fått lov til å bruke tid på dette selv med et stort daglig produksjonspress. Det har vært lærerikt og spennende og denne saken har vikelig lært meg hvor viktig det er å skape tillitt hos kildene. Det var ærlighet og tålmodighet som førte til gjennombruddet i denne saken.

Oslo den 20.01,04

Ingrid Braate Prillard

Apoteksakene sendt i Nrk radio på kassett/,dat og minidisk i følgende rekkefølge

1. Apotekgrossistene tjener femganger så mye på medisinen(Det var oppstarten, med grådigheten i Bransjen
  2. Konkurransetilsynets razzia hos apotekkjedene og apotekgrossistene.
  3. Apotekgrossistene og apotekkjedene anmeldes for forsøk på svindel av staten for 50 millioner kroner
  4. Saken om Konkurransetilsynet mistenker apotekkjedene for å ha samarbeidet om svindelen er dessverre ikke på kassetten fordi radioarkivet hadde ikke kassetten inne.
-

Disse sakene går på ”grådighet” og medisinpriser.

5. Medisinleverandørene vil renvaske seg
6. Avdelingsdirektøren i Helsedepartementet hopper over på den andre sidne av forhandlingsbordet, til apotekforeningen
7. Helseministeren krever klart svar